

HOL SZIVÁROGNAK EL A TÁVHŐFORINTOK?

Galambos Márton

Az önkormányzatokhoz, kórházakhoz és politika közeli cégekhez vándorol az áramdíj nagyjából 11 százalékát kitevő, távfűtési támogatásra szánt pénzek egy része.

Alacsonyabb rezsiköltséget! Nemcsak a választási kampányban bukkant fel, de azóta is rendszeresen előkerül ez a szlogen a Fidesz vezetői részéről. Orbán Viktor miniszterelnök is erre hivatkozva rendelt el moratóriumot a közüzemi díjak változtatására. Jelezve egyúttal, hogy tárgyalásokat kezdeményeznek az áram- és gázdíjak új meghatározásának rendjéről – nyilván azzal a céllal, hogy amennyire lehet, alacsonyan tartsák azokat.

Nem lesz könnyű dolga Fellegi Tamásnak, a területért felelős nemzeti fejlesztési miniszternek, ugyanis a gázárakat leginkább a forint/dollár árfolyam és a kőolaj világpiaci ára határozza meg. Jó lehetőséget kínál viszont a tárcavezetőnek, ha az áramárak esetében megvizsgálja az extra költségeket, mint amilyen a közel 11 százalékos pluszt jelentő kötelező átvételi rendszer (kát) keretében termelt áram ára. (Az áramár összetevőit lásd külön.) Ez már csak azért is kiérdemelné Fellegi figyelmét, mert a támogatási rendszer drága, viszont sokszor el sem éri a célját.

A kát – változó elnevezéssel – 2002 óta létezik Magyarországon, s mindmáig összesen 195,2 milliárd forintjába került a fogyasztóknak. A támogatást ugyanis nem a költségvetésből finanszírozzák, hanem közvetlenül a fogyasztóktól szedik be, az áramdíj részeként. A kát rendszer keretében az állam garantálja az áram átvételét, méghozzá a piacinál magasabb áron, elvileg azért, hogy támogassa a megújuló vagy hatékony áramtermelést. A támogatás meghatározó részben nem a „megújulóknak” jut, hanem az úgynevezett kapcsolt termelőknek. Ez utóbbiak a legtöbbször gázmotorokkal folyó áramtermelés során az áram mellett keletkezett hőt is felhasználják (innen a „kapcsolt” elnevezés). Így ez a módszer jobb hatékonyságú, s kevésbé terheli a környezetet.

A környezetkímélés mellett a cél az, hogy a támogatott áramtermelésen keresztül olcsóbb legyen a távfűtés. Elviekben így jön létre egy kevesek által ismert keresztfinanszírozás: az áramfelhasználók fizetnek azért, hogy a távhőfogyasztók olcsóbban jussanak a fűtéshez. Igen ám, de a pénz sok esetben nem jut el oda, ahová a szabályozók azt szánták, azaz a távfűtést igénybe vevőknek. Kérdés, hol akad el a pénz. A probléma régóta ismert a szakma számára, és az új kormány foglalkozni is kíván a kát átalakításával, a szándékon kívül azonban egyelőre többet nem tudni.

Az áramár összetevői*	
Piaci beszerzési ár	34,6%
Kötelező átvétel hatás és egyetemes szolgáltatói árrés	11,8%
Forgalomarányos rendszerhasználati díjak	31,4%
Elosztói alapidj	1,6%
ÁFA	19,9%
Szénfillér és nyugdíjas villamosenergia-ipari dolgozók áramdíjának támogatása	0,7%
*Az ELMŰ hálózatában, 2400 kWh/év fogyasztás és A1 árszabás esetén, 2010 I. negyedévében, 47,85 kWh/forint árral számolva.	
Forrás: Magyar Energia Hivatal	

Évi 50 milliárd

A milliárdos pénzvadászat már csak azért is érdekes lehet, mert évről évre egyre nagyobb összegeket nyel el a kát rendszere. Amíg 2004-ben még csak 10,8 milliárd forintot fordított az ország a gázmotorok támogatására, addig tavaly már 54,6 milliárd indult a szubvencionáltak irányába – majd állt meg a jó része valahol útközben. A kát ráadásul a politika kedvence is lett az elmúlt években. A támogatási rendszert érintő kérdésekben a Fidesz és az MSZP két fontos törvénymódosításnál is közösen szavazott. Legutoljára tavaly év végén, amikor a Magyar Energia Hivatal (MEH) döntését felülbírálván bővítette ki a támogatásra érdemes gázmotoros cégek körét (Félrekapcsolások – Figyelő, 2010/1. szám). Ez az áramfogyasztóknak a következő öt évben 27,7 milliárd forint extra kiadást okoz majd – derült ki a MEH májusban nyilvánosságra hozott kimutatásából.

A pénz egy része az elmúlt években eltűnt a közel 200 milliárdos támogatási rendszerben, a politika mégis rajong érte, és pluszforrásokat biztosít számára – így áll össze a kép 2010-ben kát-ügyben. Az ellentmondás hátterében az áll, hogy a befolyó összeg, különböző jogcímenek, részben az önkormányzati vagy kórházi büdzsétet gazdagítja, de olyan helyet is találtunk, ahol párt közeli cégeknek is jut belőle. A MEH részéről a Figyelő számára eljuttatott kimutatás szerint a jelenleg működő 141 gázmotor közül a hosszabbításról szóló döntések első fordulójában összesen 38 nem felelt meg az egyébként meglehetősen engedékenyen elbírálati kritériumoknak. Utóbbiak közül a legfontosabb, hogy az átadott hő ára alacsonyabb legyen, mint a gáz beszerzési költsége. Az öröm azonban ott sem lehet teljes, ahol a távhőszolgáltatók olcsón kapják a meleget. (Ez úgy állhat elő, hogy a gázmotor tulajdonosa a hő előállításának csak egy részét fizet meg a távhőcéggel, mert a költségei már a garantált és támogatott árampiacról megtérülnek.) Szegeden például ez a helyzet, a távhőárak saját kategóriájukban mégis ott a legmagasabbak – éppen itt találtunk egy olyan vállalatot, amelynek a tulajdonosát Fideszhez közel álló vállalkozóként ismerik (lásd a keretes írást a 24. oldalon). Pénz tehát két helyen „folyhat ki” a rendszerből: vagy a gázmotoros cégnél, vagy a sokszor önkormányzati tulajdonban lévő távhőszolgáltatónál.

„Üzemeltetési díj és gázköltségek” – ezt a két forrást említi egy neve elhallgatását kérő iparági nyilatkozónk, amikor arról kérdezzük, hol van lehetőség pénzt kivenni egy gázmotort üzemeltető cégből. További kavarási lehetőség adódik, ha a gáz eladója és a gázmotor tulajdonosa közé iktatnak be egy vállalatot, amelynek semmilyen más tevékenysége nincs, csak a megvásárolt gáz továbbítása. A közbeiktatott vagy az üzemeltetést végző cégek azonban nem feltétlenül tartoznak a gázmotor tulajdonosához. Van, ahol korábbi, felbonthatatlan szerződések öröksége a külső szereplő, ezt ilyenkor a gázmotor új tulajdonosai vagy elfogadják, vagy nem kapják meg az önkormányzattól a megbízást.

Fidesz-közei távfűtő

A távfűtési árak Szegeden és Dunaújvárosban a legdrágábbak. E két helyütt ugyanaz a cég, az Alfa-Nova Kft. rendelkezik részesedéssel a helyi távfűtő társaságban, és vannak gázmotorjai is a városban. Az Alfa-Nova egyik tulajdonosa Pomázi Csaba, akit az első Fidesz-kormány idején a „szolnoki csoport” tagjaként emlegetett a baloldali sajtó. Pomázi valóban szolnoki kötődésű, és a 2000-es évek elején jó kapcsolatot ápolhatott a Fidesszel. Ezt az akkori sajtóhírek mellett az is megerősíti, hogy másokkal együtt ő is bekerült a Duna-ferr igazgatóságába, amikor 2001-ben az Orbán-kormány a társaság teljes vezérkarát lecserélte. Az Alfa-Nova jogi képviselőjét korábban az a Nyerges Zsolt látta el, aki jelenleg az új jobboldali médiavállalkozás az Infocenter.hu egyik tulajdonosa és aki szintén tagja volt Pomázival a Duna-ferr vezetésnek (Az irányító – Figyelő, 2010/24. szám).

Pomázi mostani megbízásaiból azonban az is látszik, hogy a szocialista párt helyi döntéshozóival is sikerült jó munkakapcsolatot kialakítania, hiszen mind Szeged, mind Dunaújváros szocialista vezetésű. E két város távhődíjainak magas mértéke azért is meglepő, mert a Magyar Energia Hivatal kimutatásaiból kitűnik: a gázmotorok által leadott hő ára egyáltalán nem magas. Szegeden mindenhol a piaci gázár 80 százaléka, és Dunaújvárosban is csak egy helyen haladja meg a gáz beszerzési árát. „A Dunaújvárosi és szolnoki gázmotorjainknál a gázt egy magántársaságtól vesszük és a hőt is ugyanannak a cégnek adjuk el. Dunaújvárosban ez a Dunaújvárosi Hőszolgáltató Kft. (DHO), Szolnokon pedig az Alfa Nova” – világosít fel minket Gerard Bourland, aki a Dalkia Energián keresztül mindkét városban üzemeltet gázmotorokat.

A DHO szintén Pomázi Csaba érdekeltségi körébe tartozik, így cégei mind a gázmotorok beszerzési árait, mind a hő átadási árát befolyásolni tudják. A végeredmény: a támogatott gázmotoros termelés és az átadott olcsó hő ellenére az átlagnál magasabb a távhő ára. Más gázmotor-tulajdonos is beszámolt a Figyelőnek hasonlóan „körbevett” cégekről, de megnevezni nem kívánta a céget. A két rendszerből hasznot húzó politika közeli vállalkozás között nemcsak jó fideszes kapcsolatokkal rendelkezők vannak, de megtalálhatóak szocialista kötődésű cégek is. Az Alfa-Nova és Pomázi Csaba lapzártánkig nem válaszolt megkeresésünkre.

Erős szórás

Az ügyeskedés némi nyomát a MEH egyik nyilvános kimutatásában is meg lehet találni. A hivatal ugyanis a tavalyi év végi hosszabbítási kérelmek elbírálásakor a gázmotoros cégektől bekért adatok alapján dolgozta ki a döntések alapjául szolgáló megtérülési modelleket. Így aztán arról is pontos képet tudott adni, hogy az egyes gázmotoroknál mekkora karbantartási díjat számolnak fel. „A beérkezett értékek erősen szóródnak” – állapítja meg a MEH elemzése is, ami arra utal, hogy a 2 forintos tétel gyakorisága ellenére számos 3, de akár 4–5 forintos kilowattóránként fajlagos költség is előfordult, annak ellenére, hogy a technológia ilyen mértékű különbséget nem indokol.

Bercsi Gábor, a Magyar Kapcsolt Energia Társaság (MKET) elnöke szerint valójában nem adnak visszaélésre lehetőséget az üzemeltetési költségek. „Mi sokat költünk üzemeltetésre, így motorjainknak nagyon jó a rendelkezésre állási mutatója” – állítja Bercsi, aki egyben az Elműn keresztül a német RWE-hez tartozó, kapcsolt erőműveket üzemeltető Sinergy Kft. ügyvezető igazgatója. Gerard Bourland, a gázmotoros piac egyik legnagyobb hazai szereplőjének számító, francia tulajdonú Dalkia Energia cégcsoport itteni vezetője már elfogadóbb a kritikával szemben. „Ahol semmilyen külső tényező nem akadályozta, azokon a helyszíneken áttekintettük, miért magas a fenntartási díjunk. Az üzemeltetést azonban sokszor a helyi önkormányzat cége végzi, mert nekik van a távfűtő telephelyén amúgy is emberük” – magyarázza Bourland.

A Dalkia Energia vezetője általában is az önkormányzatok felelősségét hangsúlyozza. „Az áraink nem azért különböznek az egyes városokban, mert úgy döntöttünk, hogy az egyik helyen több profitot akarunk, mint máshol. Kizárólag az önkormányzatok által szabott feltételek okozzák a különbséget” – állítja Bourland. Szerinte önkormányzati döntés, hol mekkora bérleti díjat kérnek a gázmotorok elhelyezéséért. Ezeket ugyanis a többnyire önkormányzati tulajdonban lévő távfűtő művek területén érdemes működtetni, és több városban az a gyakorlat alakult ki, hogy a bérleti díjakat magasra emelik. „Ahol magas a távhőárunk, annak a legfőbb oka, hogy magas bérleti díjat kell fizetnünk” – reagál Bourland arra felvetésre, hogy a MEH kimutatása alapján több olyan városban is drága a távhő, ahol az

Dalkia motorjai üzemelnek. (Az érintett városok – Mátészalka és Kisvárdá – nem reagáltak megkeresésünkre.)

Bérleti díjat azonban nemcsak az önkormányzatok szednek. Kapcsoltan termelő gázmotor számtalan van az ország kisebb-nagyobb kórházaiban is. „A gázmotorok elhelyezéséért 4 és 8 millió forint közötti bérleti díjat kell fizetnünk a kórházaknak. Ezenfelül rendszeresen átvállalunk további 5–7 millió forint éves költséget a fűtési rendszerrel kapcsolatban” – sorolja Lehoczki János, az MK Energo egyik ügyvezető igazgatója, aki cégével több hazai kórházban is jelen van. A gázmotorok üzemeltetői tehát amellett, hogy – jó esetben – bekerülési áron értékesítik a hőt a kórházaknak, további költségeket is magukra vállalnak. Az áramfogyasztók két-forintjai így egyszeriben az egészségügyi rendszer hiányát finanszírozzák, holott egyáltalán nem ez a rendeltetésük. A gázmotorosok viszont elfogadják az extra költségeket, mert a garantált áramértékesítési piac mellett még így is megéri számukra. A gázmotoros piacon működő társaságok többsége tetemes beruházási hiteleket is felvett a biztos megtérülés reményében. Arra azonban senki nem számított, hogy a két rendszer 2010-es tervezett átalakításakor a gazdasági válság miatt ilyen alacsonyan lesznek az energiaárak.

A cikk az Energia Klub "Energia Kontroll" Projektjének keretében, a Társaság a Szabadságjokokért Oknyomozó programjának együttműködésével, az Open Society Institute és a Trust CEE támogatásával készült.

Megjelent: Figyelő, 2010./26. szám, július 1.

http://www.fn.hu/hetilap/20100628/hol_szivarognak_el_tavhoforintok/